

SLIKAR LJUDEVIT ŠESTIĆ

Ljudevit Branko Šestić jedan je od naših najistaknutijih slikara impresionista, kako su to već mnogi zaključili. Ne samo da je slikao impresionističkim načinom nego mu je i promatranje svijeta oko sebe bilo impresionističko, kao što je to bio i njegov stav prema životu. A duša mu je bila umjetnička, slikarska. Premda je cijeloga života bio nekako po strani, podalje od društva afirmiranih imena suvremenog hrvatskog slikarstva, nije mu nedostajalo snage da ostane vjeran svojem kistu i bojama, svojem platnu i prirodi, te svojoj drugoj velikoj ljubavi: muziciranju na glasoviru. Trpeći godinama izdvojenost u provinciji, zaustavljen Drugim svjetskim ratom, bio je povučen u sebe. Introvertiran, bez zagovornika i kritičara, živio je svoj život s bojama i muzikom.

Rođen je na samom prijelazu u ovo naše stoljeće, 4. kolovoza 1900., u srcu Slavonije u Strossmayerovu Đakovu, gdje — logično — ima i prve kontakte s prirodom. Prvih šest godina u rodnom mjestu proživljava godine igre i bezbrižnosti. No, uskoro kreće na selidbeni put koji će trajati gotovo cijeli njegov život. Ljudevitov otac dr Filip Šestić bio je pravnik, a njegova služba kotarskog predstojnika iziskivala je dinamičan s mnogim životnim postajama i mijenjanjem prebivališta. Tako već 1906. obitelj Šestić napušta Đakovo i seli u Ogulin. Tu Ljudevit kreće u osnovnu školu i završava prvi razred. Sljedeće godine Šestići opet sele. Iz Ogulina prelaze u Otočac, gdje Ljudevit završava drugi razred. Sljedeća im je postaja u sjevernoj Hrvatskoj, u Koprivnici. Tu je završio treći razred, a u Ivancu (kraj Varaždina) četvrti razred. Njegovo se osnovno školovanje, dakle, odvijalo putujući od 1906. do 1910. godine.

Nakon osnovne škole u Zagrebu polazi nižu realnu gimnaziju, a zatim srednju tehničku školu. Taj dio školovanja završava 1920. godine. Već za vrijeme srednjoškolskog obrazovanja Ljudevit Šestić pokazuje afinitet za crtanje. Zagrebačke ulice i parkovi oduševljavaju ga i postaju glavni motivi njegovih prvih slikarskih pokušaja. Već tada se opredijelio za vedute i pejzaže, što će kasnije postati glavna tematska preokupacija (sačuvani su njegovi akvareli s motivima iz Illice, koje je radio 1916. godine).

Pun je slikarskog elana i u tom je razdoblju, izgleda, već definitivno odredio svoj cilj. No nekako u isto vrijeme se javlja i nagnuće prema muzici. U trenucima klonuća muzika će mu osvježavati inspiraciju i relaksirati ga. Glasovir će mu omogućiti ekskurse u poeziju zvukova. Kažu da je bio virtuoz na crno-bijelim tipkama. Dakle: za vrijeme školovanja i stjecanja za život potrebnih znanja, uz muziku i kist — u Zagrebu na Šalati i Pantovčaku — sazrijeva i definira se Šestićev cjelokupni umjetnički afinitet. Kalebajući se između muzike i slikarstva, konačno se odlučuje za studij slikarstva na akademiji. Na prvom prijemnom ispitu je pao, ali se godine 1921. ipak uspio upisati, pa mu se i ostvarila davna želja da uči kod svog uzora, slikara savskih rukavaca Ferde Kovačevića.

Školske godine 1921/22. upisao se, dakle, na »Kraljevsku akademiju za umjetnost i obrt«, kako se tada zvala današnja Akademija likovnih umjetnosti. Tu će mu studij trajati četiri godine. Učio je kod nekoliko profesora. Njegov uzor Ferdo Kovačević predavao mu je crtanje glave. Akt je radio kod Maksimilijana Vanke i Ljube Babića, a slikanje kod Vladimira Becića. Kod Becića je i diplomirao 1925. godine. Uz savjete profesora Becića, napravio je tada svoju najbolju sliku iz razdoblja školovanja — akt »Ciganka«. Ta će mu slika donijeti stipendiju za inozemstvo, stipendiju za san svih slikara — za studij u Parizu.

Sa 26 godina kreće na put u francusku metropolu. No nije se dugo zadržao. Tek nekoliko mjeseci, točnije od veljače do srpnja, jedva dovoljno da površno upozna Pariz. Sve vrijeme provodi u učenju, istraživanju i radu. Stanuje u ulici Rue Vaugirard. Školuje se, odnosno slika u pariškim slobodnim slikarskim školama. Mnogo vremena provodi po galerijama i izložbama. Upoznaje stare majstore u Louvreu i nove pravce koje je najbolje mogao uočiti u Parizu, u tadašnjem centru svjetske umjetnosti. Zanima ga sve, od antike — Grčke i Rima — do Picassa. Tako su mu, nakon Becića, učitelji postali stari majstori. No vremena je bilo malo. Morao se vratiti. Čekala ga je nova obaveza — rad na školi. Odsad će on prenositi znanje — poučavati i tražiti talente — ali i slikati svoje slike.

Nakon mnogoljudnog i sjajnog Pariza put ga vodi u Slavoniju. Ne u rodno Đakovo, već u Slavonsku Požegu. Nakon dječaćkog lutanja po unutrašnjosti, kao đaka i očeva pratioca, provincija će ga do povratka iz partizana zvati i tražiti isključivo u ulozi učitelja. Takva perspektiva za ambicioznog mladog slikara sigurno nije bila stimulativna. Utučenost i potištenost obuzimale su često mladog slikara. Nakon Požege radio je nekoliko mjeseci u Karlovcu, da bi godine 1929. ponovo krenuo u Pariz.

Ovaj put u Parizu će proboraviti deset mjeseci. Za vrijeme tog drugog boravka još više nego prije na Šestića utječu stari majstori. Kopira Rembrandta, Rysdala, Tiziana, Paola Veronezea, Rafaela, Van Ostadea i Rubensa. Upoznaje bolje Pissaroova djela na izložbi u povodu 100-godišnjice Pissaroova rođenja, zatim Sisleya i Moneta. No, odlučuje »ispeći zanat«, naučiti i do kraja shvatiti stare majstore, a ne krivotvoriti i preuzimati moderne pravce ili trendove. Ne želi biti pomodni slikar, kopirati tadašnji Pariz. S tog boravka ostat će mu uspomena na Jurja Plančića, s kojim se najviše družio u Parizu.

Nakon pariškog studijskog boravka kraće vrijeme 1930. godine službuje u Varaždinu, da bi te iste godine preselio u Zagreb i tu živio do 1932. Sljedeća stanica Ljudevita Šestića bit će opet Karlovac. Sada će ga, kao slikara riječnih pejzaža, okruživati obilje vodenih tokova; čak četiri rijeke u neposrednoj blizini. Sticajem prilika u Karlovcu nalazi ugodno društvo gimnazijskih profesora, mahom ljevičara, kao što su: Marijan Detoni i njegova supruga Alka, Miron Makanec, Stjepan Lahovsky i književnik Oto Šolc. Ovo duže razdoblje boravka u Karlovcu, unatoč prividnom miru, u njemu ipak taloži nezadovoljstvo zbog sve jačeg osjećaja izoliranosti, o čemu osobno govori kasnije u novinskim intervjuima. U Karlovcu ostaje do pred sam rat. Tu je stvorio svoja najbolja djela. Najviše se zbližio s prirodom, s pejzažima oko Karlovca, dok promjene ponovo ne počinju. 1940. godine premještajem mijenja mjesto boravka. Odlazi na jug u Hercegovinu, u Mostar. Tu dolazi do novih inspiracija, ali je ubrzo preseljen u Sisak. Poslije Siska stanice su mu Osijek, pa opet Karlovac, odakle 1943. godine Ljudevit Šestić odlazi u NOB. Do kraja rata radio je u likovnoj grupi kulturno-umjetničkog odjela ZAVNOH-a.

Nakon oslobođenja konačno dobiva stalno prebivalište u Zagrebu. Taj vječni putnik po provinciji se, izgleda, zaustavio. Isprva radi kao namještenik zagrebačke Gipsoteke, ali se uskoro vraća pedagoškom pozivu, likovnoj edukaciji, pa radi kao profesor u XII sedmoljetki, u Kušlanovoj ulici. Tu ga pomalo počinje i zdravlje izdavati. Utjehu nalazi jedino u slikama i glasoviru, u samoći i lutanju.

Umro je u istom mjesecu u kojem je rođen, 12. kolovoza 1962. godine, bez slave i pompe, uz ispraćaj nekoliko najvjernijih prijatelja, koji su žalili za njegovim talentom budući da nije dolazio do punog izražaja po mjestima službovanja: u Karlovcu, Sisku, Osijeku, Mostaru, Slavonskoj Požegi i drugdje. Autoriteti su mu priznavali talent i kvalitetu, ali nitko nije htio ili umio vratiti ga u Zagreb dok je još bio u punoj stvaralačkoj snazi, pomoći mu ili ga ohrabriti. Zatvoren u sebe, sve dublje je tonuo u razočaranje, odlazeći na obale Save, više promatrati nego slikati. Kod kuće, onako napamet, slikao je svoje posljednje pejzaže.

Analizirajući Šestićevo slikarstvo, uočavam razvojni put od srednjoškolskih dana — preko akademije i posjeta Parizu — do vrhunaca za vrijeme boravka u Karlovcu tridesetih godina. Rat je zaustavio ovu, rekao bih, njegovu najzreliju fazu, u kojoj je našao pravo smirenje. Slikama iz tog vremena inheretna je impresionistička zrelost i dorečenost.

Rat ga tjera da promijeni i tehniku i motive da bi poslije NOB-a i dalje bio produktivan i aktivan, ali sada već sa slabijim izražajnim snagama.

Ljudevit Šestić je počeo slikati vrlo rano: kao dječak, srednjoškolac. Svoju postojanu sklonost za crtanje i slikanje nastavlja pod sistematskim pedagoškim vodstvom prof. Vladimira Becića. Iako tokom studija slikarstva prima i pouke drugih profesora, Becić je taj koji u njegovoj ranoj fazi najviše utječe na njega. Becić ga usmjerava u pravcu volumena trećeg desetljeća i tonskog slikanja, što pokazuju radovi kao što su iz

studentskih dana sačuvana slika »Kugla«, a nešto kasnije već spomenuti akt »Ciganka«. No bio je to ipak tek uvod, njegovo školovanje i traženje nastavlja se kasnije za vrijeme dvaju boravaka u Parizu. Do tada nema šansu, kao mladi umjetnik, da svoje radove prezentira u smislu samostalne izložbe. Prilikom dobiva prije drugog odlaska u Francusku 1929. godine. Nakon te prve izložbe Jerolim Miše piše: »Prvi nastup ovog slikara nije karakterističan. Izložba je prilično mrtva, iako ima neke prednosti dobre škole (Becić). Nezgodno je što mladi slikar doslovno oponaša svog učitelja... Ovoj izložbi nedostaje mladosti i zanosa koji i griješi i daje. Ona nam samo demonstrira rad četiri do pet godina na akademiji (veliki akt, mrtve prirode), rad koji je zaslužio veoma dobru svjedodžbu... Becićev način odgovara zreli slikaru, koji je jednim putem došao do sistema u poslu, ne mora vrijetiti za početnika, koji s očima mladog čovjeka od dvadeset i nekoliko godina gleda svijet... Treba biti bezazleniji i zaljubljeniji u svoje koncepcije.« Miše o Šestićevu slikarstvu još dodaje: »Nezgodno je od Šestića da ne ulazi tehnički u objekt tako da se sve doima kao slikano napamet.«

Ljubo Babić na Šestićevo slikarstvo, odnosno na njegovu prvu izložbu, gleda drugačije i kao da mu već tada proriče dalji put i razvoj: »Šestić se ozbiljno trudi oko kvaliteta. Nastoji solidno, jednostavno iznaći sklad, bez ikakvih anegdota ili sentimentalno literarnih pre-pričavanja. To simpatično nastojanje za direktnim vidljivo je na svim njegovim platnima. Njegov skromni nastup djeluje u cjelini simpatično... Pa kad se pogleda cijela izložba i cijeli taj napor toga mladića i kad se jasno osjeti izraziti talenat, ozbiljnost i iskrenost, te se ima u vidu cijela tmurna pozadina okoline o koju je takav mladi slikar privezan, valja se zapitati: da li nije moguće za taj talenat iznaći neke bar mogućnosti da se dalje razvije i da se probije do svog pravog i mogućeg izraza... Šestić nije pobožan promatrač, on je inteligentan i duhovit nezadovoljnik u svojoj okolini. Pogledajte mu trpki osmijeh na fino toniranom auto-portretu i taj će vam pripovijedati jednoličnu i tužnu povijest o jednom našem slikaru koji ima sve kvalitete za daljni razvoj a prikovan je da gleda i naravno po tome slika: krivulje blatnih cesta, zastrta neba, kućice, neke škatuljive uz sumorne i prazne rijeke, jedne horizontalne i vječno iste lonce, jedne te iste lonce s cvijećem iz kojih se probija teško i mučno jasna i čista boja do svoje potpunosti...«

Nakon drugog boravka u Parizu Šestić se sve više oduševljava starim majstorima koji ga osvajaju tonskim slikarstvom. Proučavajući glavne predstavnike klasične renesanse i najpoznatije majstore baroknog slikarstva — i kopirajući ih — stječe osjećaj za ton, za volumen, čvrstoću. Stiče vještinu i toliko slijedi stare majstore da mu kritičari zamjeraju što svoja originalna djela izvodi previše hladno zanatski.

Tako kritičar Ivo Franić, nakon druge Šestićeve samostalne izložbe 1932. godine, primjećuje: »Više bi morao slijediti glas nutrine od tuma-ranja, koja već davno nisu u upotrebi; u kopiranju starih majstora sličnost ne zadovoljava; atelijsko osvjetljenje pred milletskog doba danas više ne pali; treba neposredno crtati iz prirode, a ne iz inspiracije po starim majstorima; sam crtež je pomogao da potpomogne reminiscenciji.«

Šestić ipak i dalje radi po svojem. Ne odbacuje atelijsko osvjet-

ljenje, ni punoću oblika. Inspiracija su mu pomalo krajolici, rijeke i priroda, ali sve to oblikuje u atelijeru. Motivi su oko njega raznoliki, bogati bojama, što se sve više očituje i po onome što izbija iz njegova slikanja. U četvrtom desetljeću mijenja prijašnju relaciju s objektima neposredne inspiracije, kao da mijenja svoju vizuru. Aktualna mu je sada priroda, čisti plener. Odlazi iz zatvorenog prostora atelijera, iz sobe u pejzaž.

Za vrijeme boravka u Karlovcu, od 1932. do 1940. godine, umjetnički izraz Ljudevita Šestića doživljava svoju zrelost i postaje snažniji. U tom će razdoblju nastati njegovi najvredniji slikarski radovi. Zaboravlja Rembrandta i Tiziana, a volumen i ton zamjenjuje novim elementima. Od sada će u njegovim slikama prvenstvo preuzeti ugođaj, atmosfera. Taj prijelom se pojavio onda kada je dotadašnja manira sigurnog i čvrstog prikaza volunerna prešla u drhtavi tankočutni »mrljičavi« potez koji stvara impresionističku atmosferu. Dobro uočava boje koje ga u pleneru okružuju. No ipak izgleda da Šestić nije voljan da se razbacuje novim sredstvom. Jasno o tome osobno govori kada 1943. godine za svoj rad izjavljuje: »Potpuno sam izbacio ton i formu, dočim za sadašnje radove mogu reći da su divizionistički, način rješavanja motiva u mogućnosti maksimuma svijetle palete, i tretiranja čistom bojom, što nema nikakve veze sa tonom, a forma ovdje može samo da bude na izvjesnu štetu toga. Za sada je čista boja kod mene ideal.«

Taj odnos prema slikarstvu — nakon Karlovca — najočitiji je u Mostaru. Sam priznaje da u Hercegovini nalazi pogodno tlo za način rada koji ga oduševljava, a u kojem favorizira jasnoću boja. U njegovim se bojama tada osjeća istočnjački ćilim, a u crtežu orijentalni filigran. Uoči Drugog svjetskog rata njegovo se slikarstvo odlikuje čistim bojama i slikanjem u mrljama, odnosno »Šestićevim poentilizmom«.

Rat ga odvodi u likovnu koloniju naših umjetnika-partizana. Crtež, a rjeđe grafika, sada su mu prirodno najbliži, jer su zbog brzine samog rada najpristupačniji. Blok, olovka ili pero mogu se razmjerno lako prenositi i koristiti bez poteškoća. Crtež mu postaje najautentičnije i najjače slikarsko oružje. U strahu i nadi, jurišu i bijegu, Šestić registrira ono što ga okružuje i svojim laganim drhtavim potezima daje atmosferu jedne stalne promjene i pokreta. Poslije oslobođenja Šestić se vraća prirodi. U jeku socijalističkog realizma slika pejzaže s ponekim akcentom ili likom poslijeratne stvarnosti. No sada, kad je smiren, kao da slabi njegov izraz. Publika ga prati na brojnim izložbama, u ponekom prikazu uvrštavaju ga među najznačajnije hrvatske slikare, ali Ljudevit Šestić ipak ostaje na periferiji, u prikrajku i sam. Spominjan je kao naš impresionist, ali ne i prezentiran i obrađen u potpunosti. U Šestićevu slikarstvu plener, svjetlo prirode, ima dominantnu ulogu, što znači da je velika većina njegovih radova motivski vezana uz pejzaž.

U povijesti umjetnosti naše, zapadnoevropske civilizacije pejzaž nema dugu tradiciju. Tek u sedamnaestom stoljeću umjetnici se bave pejzažem radi njega samog i njegova svjetla, a u devetnaestom stoljeću pejzaž postaje dominantan u umjetnosti i stvara svoju vlastitu estetiku. Tako je impresionizam, koji je u velikoj mjeri otkrio svjetlo i boju pejzaža, imao velik utjecaj na Ljudevita Šestića. Način stvaranja kroz svjetlo i posebnost atmosfere, bio mu je nekako najbliži. Šestić ponire

u svoj pejzaž svim svojim čulima, i upravo tako, bez posebnih priprema, prenosi ga na platno. Posebne simpatije gajio je prema vodama Kupe i Korane. Taj mu je motiv bio blizak zbog neprestanih susreta i izlazaka na njihove obale. Njegov pogled na prirodu ne zaustavlja se na parku, ako nije pod kišom, na pustom gradskom zemljištu, ako nije pod kasnim snijegom. Interpretacije motiva nisu idealizirani raj ili ljupki, tek osunčani krajolik, jer su mu puno draže blatne obale, prašne ceste, ali i bijelo osute voćke u cvatu.

Njegov način nije topografsko registriranje okolice, nego vlastiti utisak, dojam koji prenosi na platno tako da iz atmosfere njegovih slika zrači uvijek ista sjetna osoba ovog majstora. Drhtava, mrljičasta i nervozna faktura njegovih slika donosi pred nas jedan intimni ugođaj sakrivenih i pomalo zaboravljenih krajeva našeg podneblja.

Bogat i plodan opus Ljudevita Šestića prezentiran je na velikom broju izložaba. Nema podataka o njegovoj izložbenoj djelatnosti za vrijeme školovanja i studiranja. Ako znamo da je akademiju završio 1926. godine s pohvalom profesora Ljube Babića, a prvu samostalnu izložbu imao 1929, znači da nije osobito žurio pred tadašnju kritiku i galerije. Tiho se usavršavao, sticao znanja do 1929. godine kada ima prvu samostalnu izložbu. No o toj izložbi, međutim, nema podataka. Tek 1930. godine nalazimo jednu njegovu sliku »Sa rijeke« u Londonu na izložbi »Jugoslavensko kiparstvo i slikarstvo«. Uvršten je među naše najpoznatije i najznačajnije slikare i kipare s kraja XIX i početka XX stoljeća: Babića, Becića, Bukovca, Crnčića, Jakca, Karasa, Krizmana, Mašića, Plančića, Račkog, Šumanovića, Vidovića, Augustinčića, Meštrovića i još dosta drugih značajnijih imena jugoslavenske imjetnosti.

Godine 1932. nova samostalna izložba izaziva kontradiktorna mišljenja o Šestićevu radu. Ima puno pohvala i pokuda o pojedinim radovima izloženima u salonu Ullrich koji su nastali u Parizu, pod snažnim utjecajem Pariza. To su slobodne interpretacije Tiziana, Rembrandta, Veronesea, zatim deset pejzaža i dva portreta.

Nakon tih prvih predstavljanja Šestićeva slikarstva ubrzava se ritam nastupa. Slijede njegova tri nastupa sa slikarima koji se predstavljaju na prvoj, drugoj i trećoj »Izložbi zagrebačkih umjetnika« — od 1934. do 1936. — u reprezentativnom Umjetničkom paviljonu. Tu su zapažene njegove promjene takozvane karlovačke faze.

U predgovorima kataloga ističe se da su kao izlagači pozvani umjetnici koji su se po svojem djelovanju afirmirali u Zagrebu i koji svojim radom teže Zagrebu, te da prezentiraju u preglednom obliku ove zajedničke izložbe svoj raznovrstan materijal i bogat kulturni i likovni život Zagreba. Na tim izložbama prisutan je Ljudevit Šestić s reprezentativnim radovima u ulju i isključivo pejzažima.

Gecan, Junek, Šimunović i Šestić — u svibnju 1937. — u Umjetničkom paviljonu likovnoj publici predstavljaju »Izložbu članova grupe zagrebačkih umjetnika«. Šestić je na toj izložbi prezentiran s dvadesetak portreta i pejzaža.

Makar se Šestić ne spominje posebno u predgovoru, možemo uočiti tri njegova ulja na izložbi »Pola vijeka hrvatske umjetnosti« 1938/39. Uvrštenjem u postavu te izložbe Šestić se dokazao već potpuno vlastitim

stilom; zrelim, snažnim, koji se očituje njegovim specifičnim impresionističkim načinom. Dalje ga nalazimo na »XIV izložbi hrvatskih umjetnika« 1939. U katalogu, osim pejzaža u ulju, interesantan je njegov »Autoportret« napravljen u nekoliko brzih poteza. Nakon velikog uspjeha izložbe »Pola vijeka hrvatske umjetnosti«, »Hrvatsko društvo Zagreb — Split« odlučilo je priređivati svake godine u svibnju godišnju izložbu hrvatskih umjetnika. Prva u nizu tih izložbi bila je 1940. godine, a na drugoj, na kojoj je Šestić također sudjelovao, nalazimo na njegovim slikama motive iz Hercegovine i Mostara. 1943. godine prezentirani su radovi hrvatskih umjetnika na III izložbi, no Šestiću se iz ne baš jasnih razloga ne spominje adresa (kao ostalim umjetnicima). Između II i III izložbe, dok svjetski rat hara Evropom, 1943. godine hrvatska umjetnost predstavljena je prvo u Berlinu, a potom i u Beču. Šestić je uvršten u postavu tih dviju izložbi sa četiri pejzaža. U lipnju i srpnju 1944. godine Umjetnički paviljon posljednji put prije oslobođenja prezentira na grupnoj izložbi Šestićeva ulja s temom pejzaža i mrtvih priroda. Na tim izložbama Šestićeva su djela potpunom neutralnošću motiva u ulozi čiste umjetnosti, tj. svaka im je politizacija strana. Vjieran je svojem stilu i svojoj tematskoj preokupaciji: pejzažu, rijekama i malim ljudskim stvarima.

U tom razdoblju, od prve izložbe pa do rata i za vrijeme rata, uočava se vjernost tehnikama i izboru motiva. Šestić se mijenja u načinu rada, no to je svjesna i samovoljna promjena, s ciljem napredovanja. Priroda ga je privlačila, u njoj se mogao smiriti, promatrati je, suživljavati se s njom, pa prema tome i umjetnički je oblikovati na platnu.

Nova promjena dolazi odlaskom u partizane. Sada ima manje vremena da prirodu studira. Sada je doživljava na drugi način. Nema vremena za slikanje na štafelaju, za dotjerivanje slike, za relaksiranje u prirodi. Inspiracija su mu lica i likovi boraca, te ogoljeli pejzaž. Ljudske patnje prenosi na papir u nekoliko brzih poteza perom. To su likovne bilješke ranjenika, izmučenih i bolesnih, u prenosnim i pokretnim bolnicama, to su skice boraca koji su uhvatili malo vremena za odmor. Ne izostaju ni škrti crteži prirode.

Prve poratne godine, sa zanosom oslobođenja u svakodnevnom životu, u umjetnosti su nosile teret socijalističkog realizma. Prva izložba na kojoj je Ljudevit Šestić izlagao u novoj državi bila je »Izložba umjetnika partizana« u Splitu potkraj 1944. i početkom 1945. godine, dok je još rat i te kako trajao. Serija izložbi hrvatskih umjetnika partizana, nakon Splita (ali ne ona ista s kraja 1944. godine), prikazana je bila 1945 — po oslobođenju — u Dubrovniku, Šibeniku, Zadru, Zagrebu, Rijeci i Ljubljani. Poslijeratno slikarstvo bit će prožeto utjecajem sovjetskog realizma i njegovog stava prema umjetnosti, osobito prema izboru tema. Ljudevit Šestić je na svim spomenutim izložbama predstavljen crtežima iz NOB-a. Već uoči rata, na XIV izložbi hrvatskih umjetnika, spomenut je u katalogu njegov »Autoportret« (onaj u nekoliko poteza). Na svim navedenim izložbama poslije rata sličan mu je način rada. U nekoliko poteza dočarava Šestić temu, tj. svodi je na nekoliko laganih, drhtavih poteza tušem, ali vrlo uvjerljiva i jasna izraza. Isti izbor i način nalazimo i na sljedećim Šestićevim grupnim izložbama.

Prva poslijeratna inozemna izložba na kojoj nalazimo Šestićeve radove bila je »Izložba slavenske grafike« 1946. godine u Pragu. Zatim se javlja na izložbi »Slikarstvo i vajarstvo naroda Jugoslavije XIX i XX stoljeća« u Beogradu, iste godine. Uvršten je među grafičare, a predstavljen crtežom »Partizanska bolnica«. Ista je izložba bila u Sovjetskom savezu i Čehoslovačkoj — Moskvi, Lenjingradu i Bratislavi. Na toj je izložbi istočnim zemljama bilo predstavljeno slikarstvo i kiparstvo naroda Jugoslavije XIX i XX stoljeća. Pejzažima u ulju predstavlja se Šestić na Prvoj izložbi ULUH-a 1946. godine i na Drugoj izložbi ULUH-a 1947. godine. Uz naše najznačajnije umjetnike, Šestić je predstavljen kao crtač, već spomenutim crtežom tušem »Partizanska bolnica«, koji je nastao u NOB-u i koji će mu za neko vrijeme biti »zaštitnim znakom«. Danas je jasno da je Šestić zaslužio da se na tim izložbama vidi i poneki njegov pejzaž, poneki od njegovih najdražih motiva rijeka, s kojima je srastao i s kojima se dokazao. 1947. godine ista je izložba bila i u Ljubljani, a 1948. »Partizansku bolnicu« gledaju i Poljaci na izložbi u Varšavi. Na izložbi grafike u ULUH-u iste godine nalazimo ponovno Šestićeve ratne teme.

Na Četvrtoj izložbi ULUH-a potkraj 1948. godine, dok opći ukus i dalje ostaje pod snažnim utjecajem socijalističkog realizma, Šestić se vraća svojim pejzažima, rekapitulira one iz Mostara i Ozlja. Pokušava se vratiti, usprkos svim tadašnjim parolama, svojoj inspiraciji. Dok u predgovoru kataloga ove izložbe nalazimo ovakav program: »umjetnost socijalističkog društva teži dubokom realizmu i svoj će cilj postići u besklasnom društvu«, pa »umjetnost treba da je po sadržaju socijalistička, a po formi nacionalna«, Šestić ostaje kod svoje predratne karlovačke poetike.

Poznata je poslijeratna likovna praksa da su umjetnici prilazili rješavanju novih zadataka umjetnosti izborom tematike iz NOB-a i izgradnje. Šestić nastoji ostati stari pejzažist-impresionist i vratiti se motivima svojih vodenih rukavaca.

Na izložbama ULUH-a i LIKUM-a koje slijede nalazimo gotovo redovito Šestićeve radove. Tematski i po vremenu nastanka ti su radovi vezani ili za NOB — tada su rađeni tušem — ili uz poslijeratno razdoblje pejzaža — kada su slikani uljem ili akvarelom. Unatoč svom plodnom razdoblju, izložbe na kojima se javlja redovito su grupne. Ljudevit Šestić je sad donekle sređen, ima stalno namještenje, no nema snage niti volje da priredi samostalnu izložbu, kao što to nije imao ni prije rata. Takav za likovne kritičare nije bio dovoljno zanimljiv. Možda je — s druge strane — interesantno spomenuti podatak, da je na prodajnoj izložbi crteža, akvarela i gvaševa ULUH-a i LIKUM-a 1951. godine postigao najvišu cijenu (za svoj rad »Markuševac«). To na neki način pokazuje da ga likovna publika nije zaboravila. U podmaklim godinama Šestić i dalje slika i pojavljuje se na brojnim izložbama, od prodajnih, tematskih, pa do velikih izložbi jugoslavenskog karaktera. Konačno, dočekao je i retrospektivnu izložbu za života. Šestićeva djela predstavljena su u Umjetničkom paviljonu od 24. siječnja do 10. veljače 1960. godine. Moglo se vidjeti 87 radova, od dječaćkih početaka 1913, pa do posljednjih signiranih 1960-tom godinom. Velikom većinom to su bili pejzaži, a tu i tamo se mogao vidjeti portret ili mrtva priroda.

I poslije smrti 1962. godine djela mu se nalaze na brojnim izložbama. Registrirano je preko stotinu Šestićevih izložbi, i to uglavnom grupnih. O samostalnim izložbama pouzdano se zna da je izlagao u Zagrebu 1929, 1932, 1960. (retrospektiva), a u Karlovcu 1958. i 1966. Prema sjećanju suvremenika, Šestić je samostalno izlagao i između 1937. i 1940, te 1941. u Karlovcu. No u Karlovcu, gdje je Šestić tada živio, novine nisu registrirale ove izložbe. Kakav je Šestić bio kao osoba — tih, skroman i nenametljiv — takve su i njegove slike, koje još čekaju i traže svoju potpunu valorizaciju u našoj novijoj povijesti umjetnosti.

SAMOSTALNE IZLOŽBE LJ. B. ŠESTIĆA

1. Izložba slika Lj. B. Šestić, Zagreb, I. 1929.
2. Izložba slika Lj. B. Šestića, Zagreb, V. 1932.
3. Izložba slika, Karlovac, XI. 1958.
4. Retrospektivna izložba Ljudevita Šestića, Zagreb, I.-II. 1960.
5. Izložba Ljudevita Šestića, Karlovac, IX.-X. 1966.

GRUPNE IZLOŽBE NA KOJIMA JE LJ. B. ŠESTIĆ SUDJELOVAO

- Izložba jug. kiparstva i slikarstva, London, IV.-V. 1930.
I. izložba zagrebačkih umjetnika, Zagreb, V.-VI. 1934.
Umjetnička izložba, Karlovac, X. 1934.
II. izložba zagrebačkih umjetnika, Zagreb, V. 1935.
III. izložba zagrebačkih umjetnika, Zagreb, V.-VI. 1936.
Izložba članova grupe zagrebačkih umjetnika, Zagreb, V. 1937.
Pola vijeka hrvatske umjetnosti, Zagreb, XII. 1938.-I. 1939.
XIV. izložba hrvatskih umjetnika, Zagreb, X.-XI. 1939.
I. godišnja izložba hrvatskih umjetnika, Zagreb, V.-VI. 1940.
II. izložba hrvatskih umjetnika u NDH, Zagreb, XI.-XII. 1942.
Ausstellung kroatischer Kunst, Berlin, I.-II. 1943.
Ausstellung kroatischer Kunst, Wien, IV.-V. 1943.
III. izložba hrvatskih umjetnika u NDH, Zagreb, X. 1943.
IV. izložba hrvatskih umjetnika u NDH, Zagreb, VI.-VII. 1944.
Izložba umjetnika partizana, Split, XII. 1944.-I. 1945.
Izložba umjetnika partizana, Dubrovnik, II. 1945.
Izložba umjetnika partizana, Šibenik, II. 1945.
Izložba umjetnika partizana, Zadar, III.-IV. 1945.
Izložba umjetnika partizana, Zagreb, VI.-VII. 1945.
Izložba umjetnika partizana, Rijeka, VIII. 1945.
Izložba umjetnika partizana Hrvatske, Ljubljana, VIII.-IX. 1945.
Izložba slavenske grafike, Prag, 1946.
Slikarstvo i kiparstvo naroda Jug. 19 i 20 V. Beograd, IX.-X. 1946.
I. izložba ULUH-a, Zagreb, XII. 1946.
Slikarstvo i kiparstvo naroda Jugoslavije 19 i 20 V. Zagreb, I.-II. 1947.
Slikarstvo i kiparstvo naroda Jugoslavije 19 i 20 V. Ljubljana, III.-IV. 1947.
II. izložba ULUH-a, Zagreb, VI. 1947.
Slikarstvo i kiparstvo naroda Jugoslavije 19 i 20 V. Moskva, VI.-VII. 1947.
Slikarstvo i kiparstvo naroda Jugoslavije 19 i 20 V. Lenjingrad, VII.-VIII. 1947.
Slikarstvo i kiparstvo naroda Jugoslavije 19 i 20 V. Bratislava, XI.-XII. 1947.
II. izložba ULUH-a, Zagreb XII. 1947.-I. 1948.
Slikarstvo i kiparstvo naroda Jugoslavije 19 i 20 V. Prag, I.-II. 1948.
Umjetnost naroda Jugoslavije XIX. i XX. vijeka, Varšava i Krakov, III. 1948.

Izložba grafike, Zagreb, 1948.
 IV. izložba ULUH-a, Zagreb, XI.-XII. 1948.
 Izložba likovnih radova iz NOB, Zagreb, VII.-VIII. 1949.
 Izložba petorice, Zagreb, I. 1950.
 Izložba ULUH-a povodom festivala, Dubrovnik, IX. 1950.
 Izložba ULUH-a u čast izbora za Sabor NRH, Osijek, XI. 1950.
 VI. izložba ULUH-a, Zagreb, XI.-XII. 1950.
 I. izložba radova članova zadruge LIKUM, Zagreb, XII. 1950.-I. 1951.
 Izložba ULUH-a, Rijeka, III. 1951.
 Likovne bilješke, izložba ULUH-LIKUM, Zagreb, V. 1951.
 Izložba likovnih umjetnika Hrvatske, Opatija, IX. 1951.
 II. savezna izložba o 100-god. smrti Njegoša, Cetinje IX. 1951.
 Izložba LIKUM-a za vrijeme Velesajma Zagreb, IX.-X. 1951.
 II. savezna izložba o 100-god. smrti Njegoša, Sarajevo, II. 1951.
 Slike, kipovi, grafika, Zagreb, X.-XI. 1951.
 Motivi s našeg mora, Zagreb, 30. VIII.-30. IX. 1952.
 Izložba LIKUM-a, Sisak, II.-III. 1953.
 Izložba LIKUM-a, u tvornici Rade Končar, Zagreb, III.-IV. 1953.
 Izložba LIKUM-a, Slavonski Brod, V. 1953.
 Izložba LIKUM-a, u ZET-u, Zagreb, V. 1953.
 Izložba LIKUM-a, Pula, VI.-VII. 1953.
 Izložba ULUH-a, Split, IX. 1953.
 Revijalna izložba LIKUM-a, Subotica, X.-XI. 1953.
 Izložba LIKUM-a u Trgovačkoj komori, Zagreb, XI. 1953.
 Izložba LIKUM-a, Nova Gradiška, I. 1954.
 Izložba LIKUM-a, Požega, II. 1954.
 Izložba djela Moderne galerije Jugoslavenske Akademije znanosti i umjetnosti, Zadar, VII.-VIII. 1954.
 Izložba crteža i grafika NOB, Zagreb, X.-XI. 1955.
 Pokretna izložba LIKUM-a za Narodnu banku, Zagreb, XI. 1955.
 XI. izložba ULUH-a, Zagreb, XI.-XII. 1955.
 Otkupni salon LIKUM-a, Zagreb, XII. 1955.
 Prva izložba Gradske galerije suvremene umjetnosti, Zagreb, VI.-XII. 1955.
 Izložba u čast 15-godišnjice bitke na Sutjesci, Zagreb, VII.-VIII. 1958.
 Pet godina otkupa Gradske galerije suvremene umjetnosti, Zagreb, VII.-IX. 1959.
 »NOB u hrvatskoj umjetnosti«, Split, IX. 1959.
 NOB u likovnoj umjetnosti, Dubrovnik, X.-XI. 1959.
 »Plavi salon«, Zadar, VII.-IX. 1960.
 »Dokumenti revolucije«, Zagreb, IV.-IX. 1961.
 Izložba ULUH-a u čast 20 godišnjice narodne revolucije, Zagreb, XI.-XII. 1961.
 »Plavi salon«, Zadar, VII.-X. 1962.
 Izložba partizanske grafike i crteža, Varaždin, VII. 1961.
 »23 slike iz zbirke Bauer«, Vukovar, XI. 1963.
 Crteži, grafike i akvareli iz NOR-a, Beograd, IV.-VI. 1963.
 Likovna umjetnost u narodnoj revoluciji, Zagreb, VII. 1965.-III. 1966.
 Izložba »Bauer IV«, Vukovar, XI.-XII. 1966.
 Zagrebački salon, Zagreb, V.-VI. 1966.
 Akvizicije I, Osijek, IV. 1968.
 Zbirka Bauer I. i II, Osijek, VI. 1967.
 Tri partizana slikara, Zagreb, XI. 1972.
 Slike iz fundusa galerije, Vukovar, VIII.-IX. 1971.
 Umjetnost narodne revolucije NOP-a Hrvatske, Pazin, IX.-X. 1973.
 1929-1950. nadrealizam socijalna umjetnost, Beograd, IV.-VI. 1969.
 Četvrta decenija, Beograd, VI.-VII. 1971.
 Likovna umjetnost u NOB-i Hrvatske, Zagreb, VI.-IX. 1974.
 10. Zagrebački salon-MDLU- Počeci, Zagreb, V.-VI. 1975.
 Stalni postav recentne Hrvatske likov. umjetnosti, Zagreb, VII.-IX. 1975.
 Jugoslavenska umjetnost u NOR-u 1941.-1945., Zagreb, IX.-X. 1975.
 Portreti 1941.-1945., Zagreb, V.-VI. 1975.
 Autoportret u novijem hrvatskom slikarstvu, Zagreb, VI.-V. 1977.
 Grupa hrvatskih umjetnika 1936.-1939., Zagreb, XII. 1977.-I. 1978.
 Autoportret umjetnosti hrv. slikarstvu, Osijek, II.-III. 1977.

Akvizicije IV 1973.-1977., Osijek, X. 1977.
 Žena u lik umjetnosti Narodne revolucije, Zagreb, VI.-VII. 1978. | Varaždin, 1978.
 Karlovačko slikarstvo od 1900. do danas, Karlovac, VII.-IX. 1978.
 Hrvatsko slikarstvo 1900.-1970., iz zbirke Dr. F. Kajfeša, Koprivnica, IV. 1980.
 Hrvatski vedutisti od Bukovca do danas, Dubrovnik, VIII.-X. 1981.
 Mrtva priroda u novijem Hrv. slikarstvu, Osijek, VI. 1979.
 Akvizicije V. 1977.-1980., Osijek, III. 1981.
 Lik figura u novijem hrv. slikarstvu, Osijek, XII. 1981.-I. 1982.
 Novogodišnja prodajna izložba, Zagreb, XII. 1982.-I. 1983.
 Pokupski slikari 1840.-1982., Karlovac, X.-XI. 1982.
 Zbirka slika — CHROMOS, Zagreb, I.-II. 1983.

POPIS LITERATURE:

1. »Povodom prve samostalne izložbe Ljudevita Šestića«, »Novosti«, 26. I 1929.
2. Ivo Franić: »Izložba Ljubomira Šestića«, 8. VI 1932.
3. Rudolf Balaš: »Šestić o svom radu i životu«, »Hrvatski narod«, br. 826, Zagreb, 5. IX 1943.
4. Matko Peić: »Ljudevit Šestić«, »Naprijed«, br. 43, 23. X 1953.
5. »Retrospektiva Ljudevita Šestića«, »Vjesnik«, Zagreb, 25. I 1960.
6. Matko Peić: »Slikar rijeke«, »Telegram«, Zagreb, 14. IX 1962.
7. Z.: »Nije kasno«, »Karlovački tjednik«, Karlovac, 27. IX 1962.
8. Matko Peić: »Ljudevit Šestić i Vjekoslav Majer«, »Vjesnik«, Zagreb, 25. VII 1964.
9. Z. Š.: »Građani daju slike za izložbu«, »Večernji list«, Zagreb, 18. X 1966.
10. P. Skutari: »Izložba djela Ljudevita Šestića«, »Karlovački tjednik«, Karlovac, 29. IX 1966.
11. Oto Švajcer: »Zakašnjeli impresionista«, »Nedjeljni magazin-Glas Slavonije«, Osijek, 22. III 1967.
12. Matko Peić: »Hrvatski umjetnici«, »Biblioteka: Gledišta, Znanje« Zagreb, 1968.
13. Matko Peić: »Slikar iz Đakova«, »Nedjeljni magazin-Glas Slavonije«, Osijek 14. X 1972.
14. Matko Peić: »Slavonski impresionisti«, »Glas Slavonije«, Osijek, 8. X 1975.
15. Matko Peić: »Slavonija likovne umjetnosti«, »Glas Slavonije«, Osijek, Biblioteka »Vez«, knjiga 5. Osijek, 1975.

Zusammenfassung

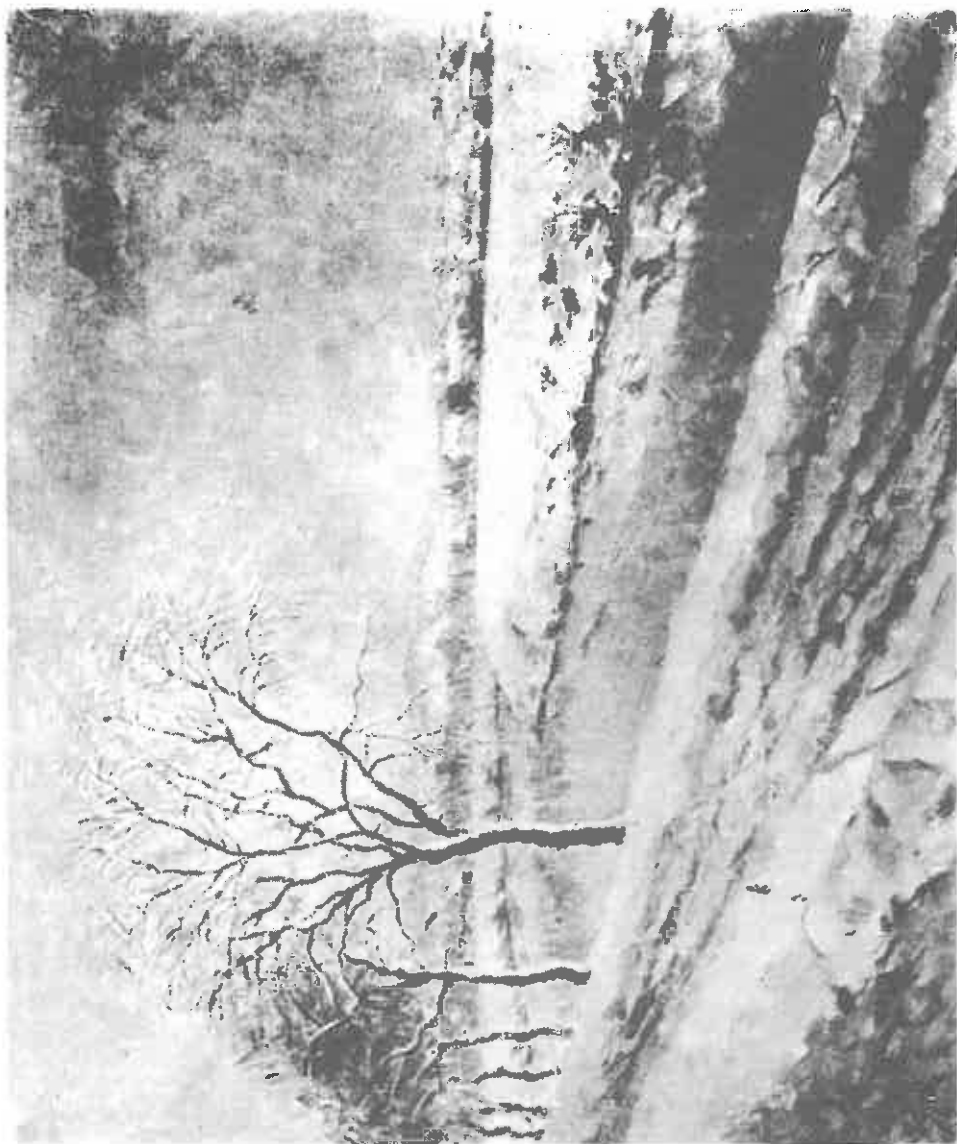
Ljudevit Branko Šestić wurde am 4. August 1900 in Đakovo geboren. Seit Kind an wechselte er den Aufenthalt, abhängig vom Beruf des Vaters. Nach der Mittelschule in Zagreb absolvierte er auch die Akademie und diplomierte 1925 bei Professor Becić. Sein Umherirren wurde auch später fortgesetzt dank dem Lehrerberuf. Zwei Aufenthalte in Paris nützte er für die Fortbildung aus. Nachdem er im 2. Weltkrieg aktiv teilgenommen hatte, beruhigte er sich in Zagreb und starb am 12. August 1962.

Šestić's Opus ist sehr fruchtbar und zeigte sich durch seine zahlreichen Ausstellungen, mit der Retrospektivausstellung in Zagreb 1960 als Höhepunkt. Er durchlebte einige Entwicklungsstufen: Bestehen auf Volumen und Farbton unter dem Einfluß von Becić, reife impressionistische Phase in Karlovac, Zeichnungen aus dem Krieg, sozialistischer Nachkriegsrealismus, bis zum eigenen zitternden Stil. Šestić's Liebe zur Natur ist besonders hervorzuheben, vor allem zu den Flüssen, so daß er »Maler von Flüssen« genannt werden könnte.

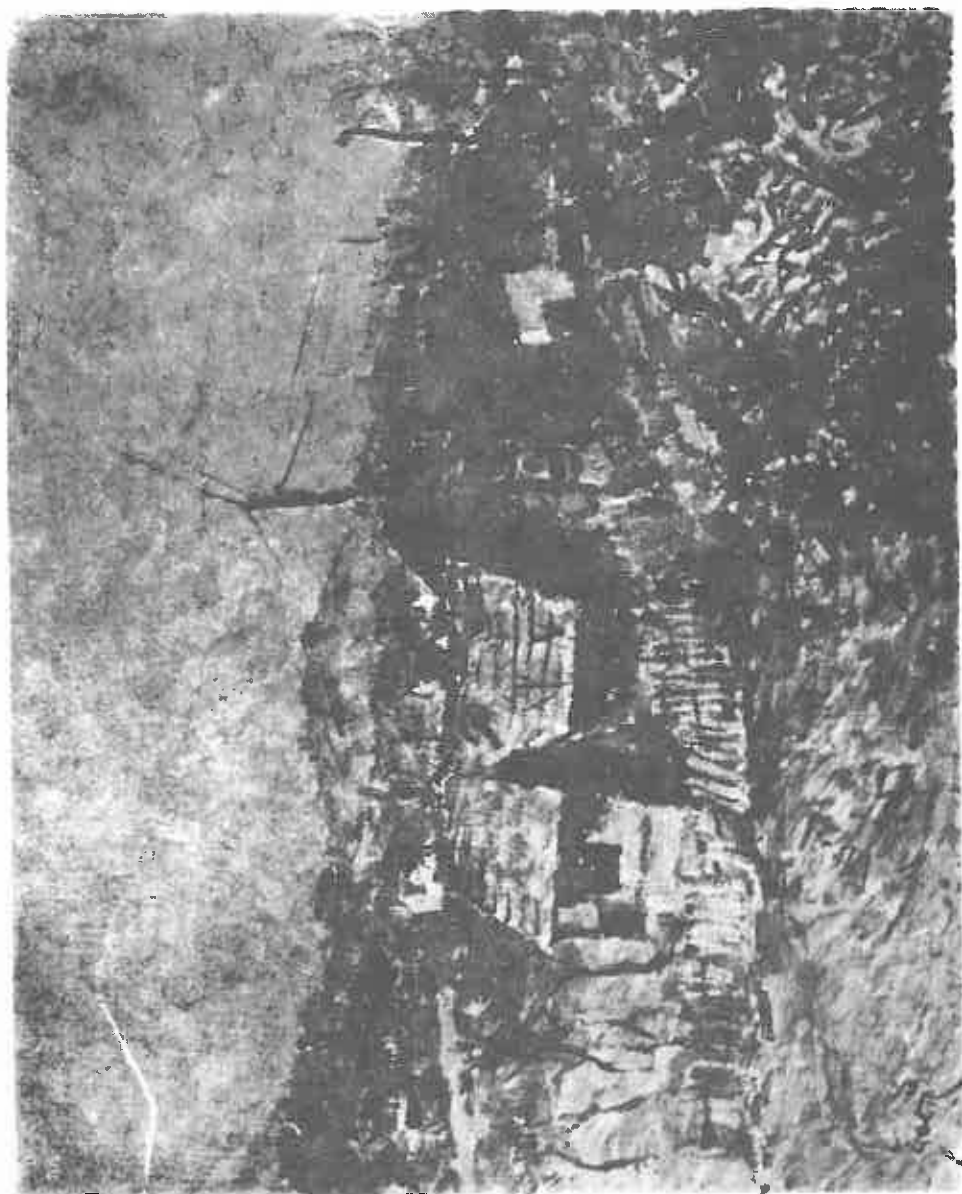
Šestić's Begabung konnte in der Provinz nicht voll zum Ausdruck kommen. Er lebte weit entfernt von den Kritikern und von der Malerwelt, als er die Unterstützung am meisten brauchte. Die Provinz bedrückte ihn und drängte in den Hintergrund. Sein Opus aber bewies, daß es sich um einen guten Maler handelte, und daß diejenigen unrecht hatten, die ihn vernachlässigten.

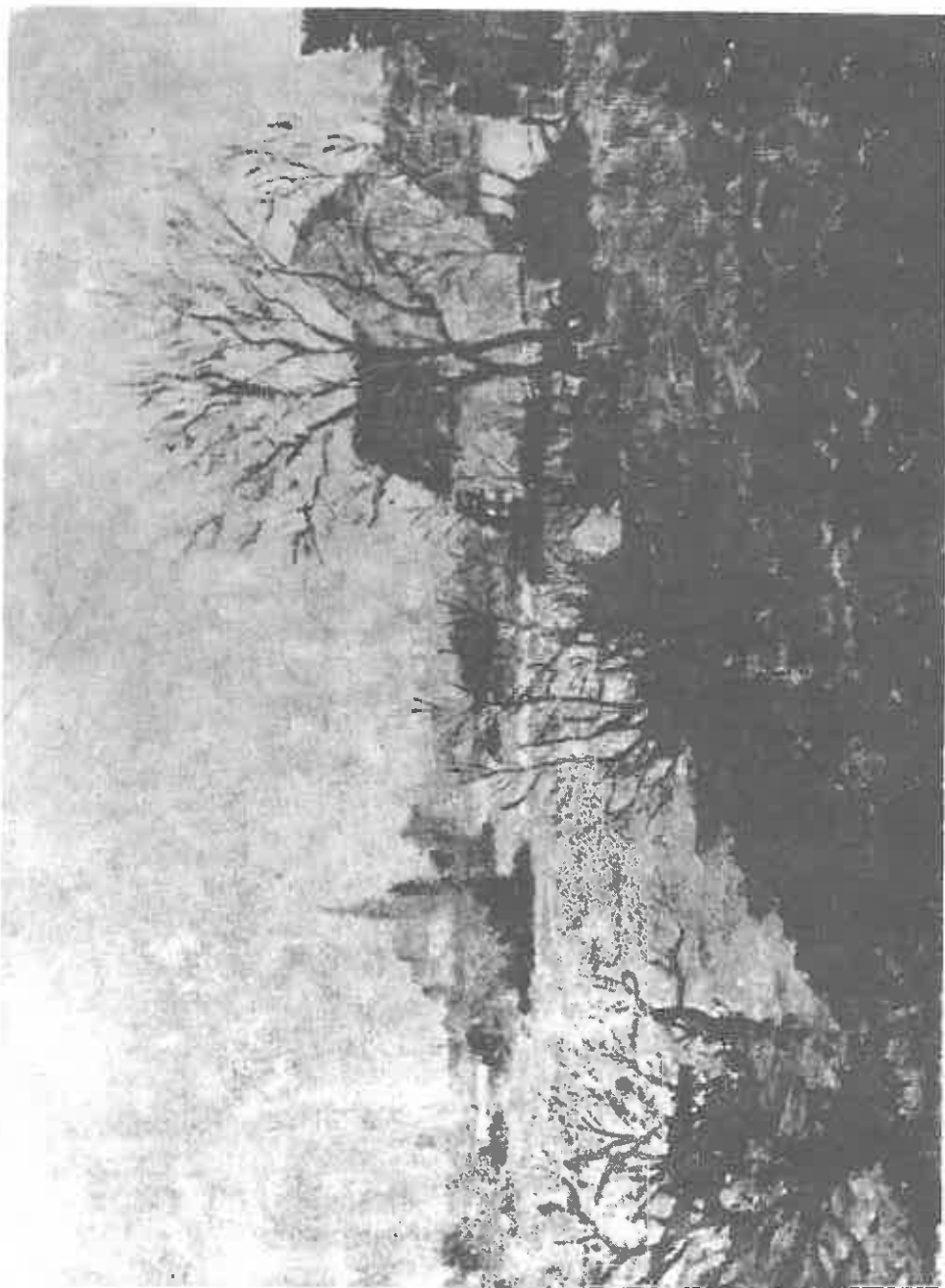
Turopoljski put — ulje, oko 1930., 44x55 cm, privatna zbirka

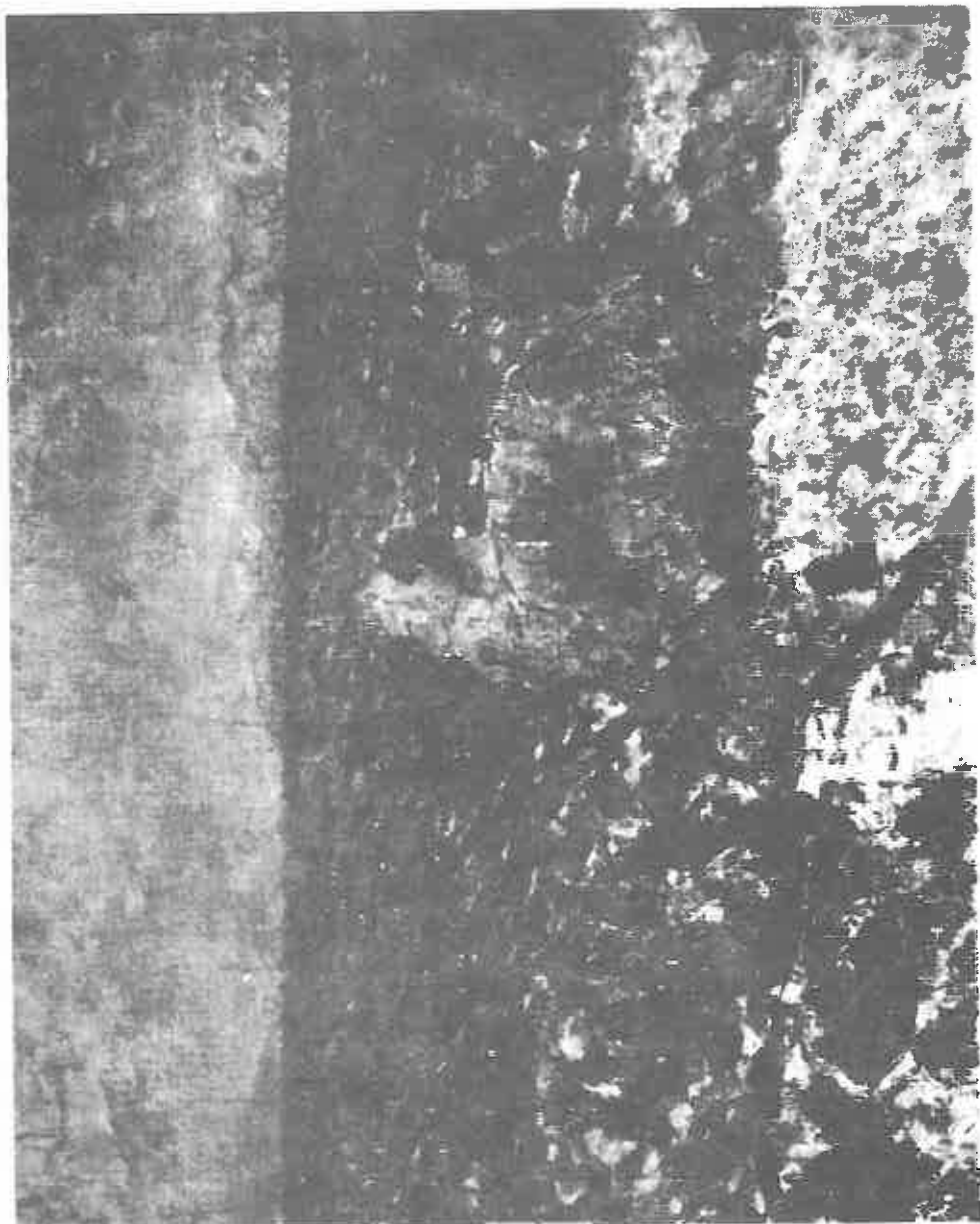
Zima na Kupi kod Veslačkog kluba u Karlovcu — ulje, oko 1936., 67,3x80 cm, privatna zbirka

Seoske kuće — ulje, oko 1938., 49,5x61 cm, privatna zbirka

Crkva sv. Petra na Dobri kod Duge Rese — ulje, oko 1939., 47x62,7 cm, privatna kolekcija

Novljanska marina — ulje, oko 1939., 46,5x57,5 cm, privatna zbirka

Mostar — ulje, 1940., 70,8x61,8 cm privatna zbirka

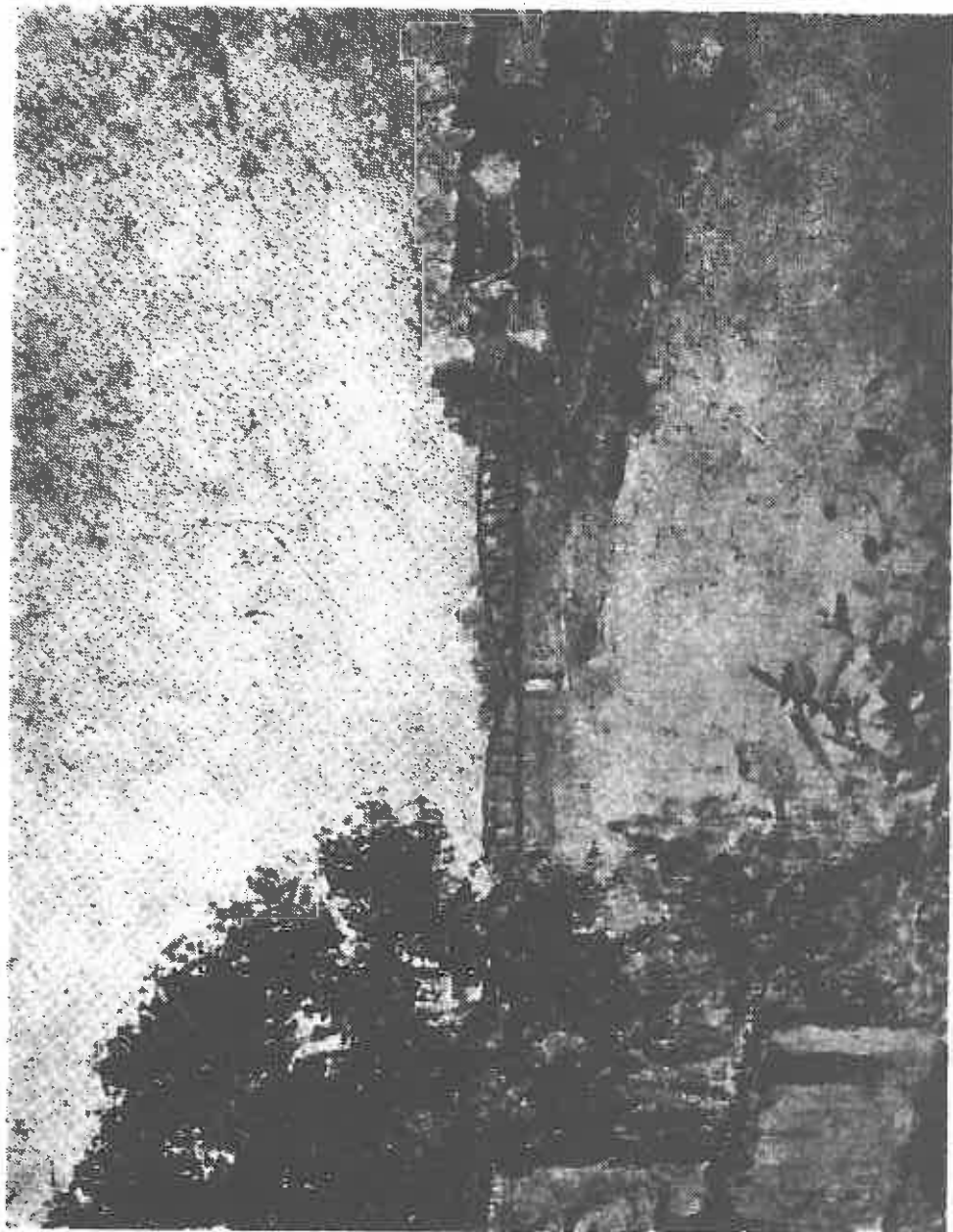
Mostar — ulje, 1941., 37x45 cm, privatna zbirka

Portret dipl. ing. Nikole Marića — ulje, ožujka 1942., 80,5x71,8 cm, privatna zbirka

Portret Vere Marić — ulje, ožujka 1942., 80,8x71,8 cm, privatna zbirka

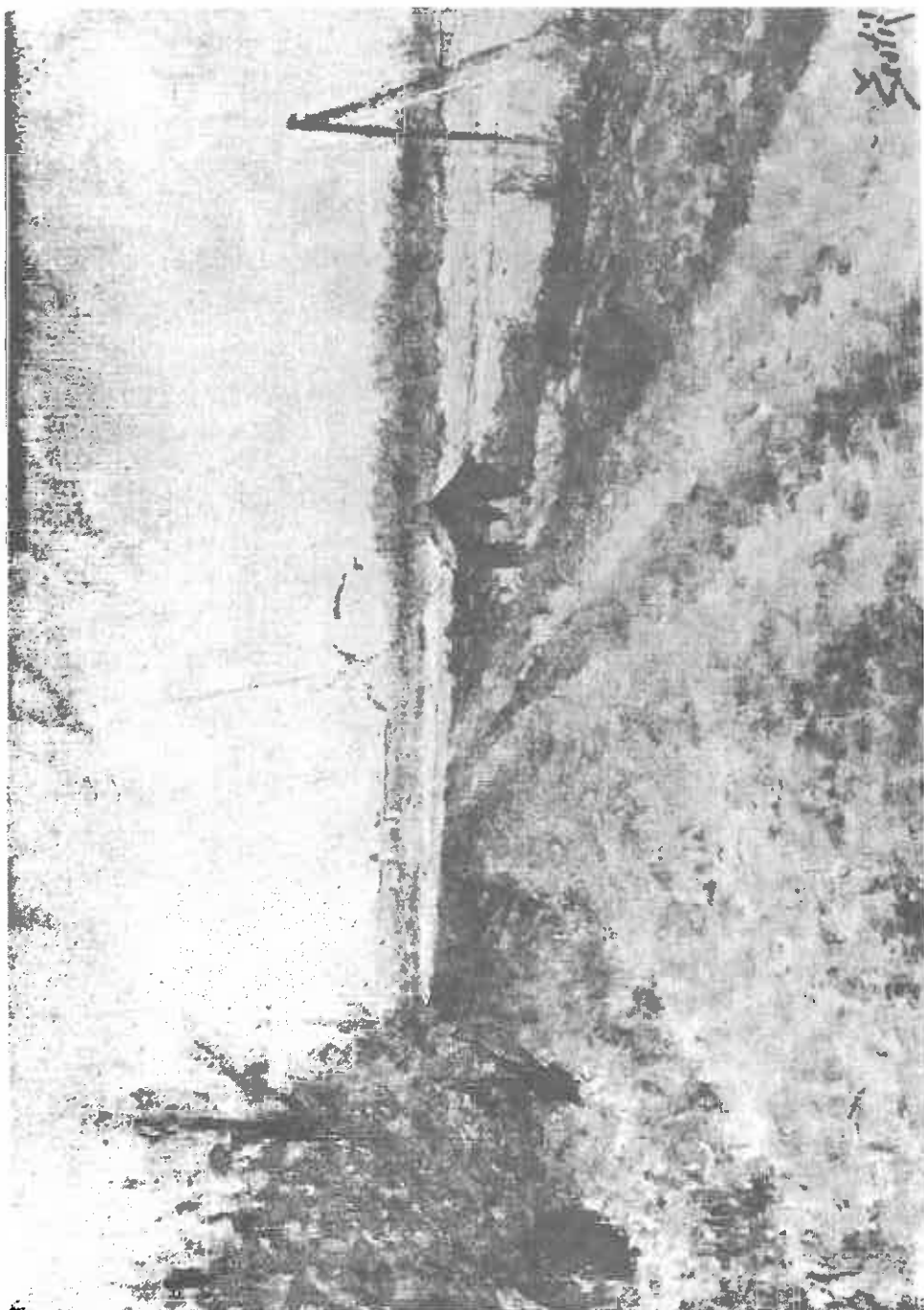
Karlovac — ulje, 1942., 47x59 cm, privatna zbirka

Pogled na Pekarsku ulicu u Karlovcu — ulje, 1942., 72x64,2 cm, privatna zbirka

Na Kupi — ulje, 1943., 47x59 cm, privatna zbirka

Rječni pejzaž — ulje, oko 1950., 33,5x47 cm, privatna kolekcija

Pejzaž — ulje, bez godine, Moderna galerija, Zagreb

Pejzaž — ulje, bez godine, Moderna galerija, Zagreb